

Opatření ke snížení dopadů dlouhodobého sucha a nedostatku vody na území Kraje Vysočina

Problematika řešení dopadů sucha a nedostatků vody včetně návrhu potřebných opatření vyžaduje systémové řešení týkající se celé republiky. Proto vláda České republiky usnesením č. 620 ze dne 29. 7. 2015 k přípravě realizace opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody uložila příslušným ministrům realizaci opatření k naplnění cílů ochrany před negativními dopady sucha a ministrům zemědělství a životního prostředí uložila do 30. 6. 2017 předložit návrh koncepce ochrany před následky sucha pro území ČR s využitím realizovaných opatření, hejtmanům doporučila spolupracovat při realizaci opatření.

Usnesení ukládá celkem 50 úkolů, které mají zajistit příslušná ministerstva, u 19 opatření je součinnost dána krajskému úřadu resp. kraji. Usnesení vlády včetně příloh je zveřejněno na webových stránkách kraje <http://www.kr-vysocina.cz/usneseni-vlady-ke-zmirneni-dopadu-sucha/ds-303333/archiv=0&p1=65363>.

Na území Kraje Vysočina mělo v srpnu roku 2015 větší či menší problém s množstvím nebo kvalitou dodávané pitné vody 53 obcí a 18 místních částí obcí, nejvíce na Pelhřimovsku (celkem 48). Jednalo se o obce, které nejsou napojeny na skupinové vodovody tj. na vodárenské nádrže, ale spoléhají se pouze na lokální zdroje podzemní vody. Případné rozčlenění obcí podle míry (stupně) ohroženosti suchem může být předmětem dalšího posouzení a rozpracování. Obdobná situace nastala i v roce 2016.

Navrhovaná opatření pro území Kraje Vysočina:

1. Krátkodobá opatření – průběžná

- Krátkodobá řešení pro nouzové zásobování pitnou vodou v nejvíce ohrožených sídlech (v obcích nebo jejich místních částech): dovoz, úprava, distribuce vody. Tato opatření jsou řešena v Plánu rozvoje vodovodů a kanalizací Kraje Vysočina (PRVKUK) jednak v průvodní zprávě kap. 5.3. Nouzové zásobování vodou za krizové situace a jednak v kartách všech obcí. Se všemi významnými provozovateli vodohospodářské infrastruktury na území kraje byly v roce 2015 projednány možnosti využití jejich prostředků k nouzovému zásobování vodou. PRVKUK je zveřejněn na webových stránkách kraje <http://prvk.kr-vysocina.cz/> a je průběžně aktualizován.
- Komplexní zhodnocení dostupných kapacit vodních zdrojů pro nouzové zásobování pitnou vodou významnými provozovateli vodohospodářské infrastruktury ve spolupráci se správci povodí (státními podniky Povodí). Vytipování nových dostatečně kapacitních zdrojů.
- Mezi krátkodobá regulativní opatření týkající se odběratelů vody patří: právní nařízení a jejich kontrola a vymáhání. Jedná se o opatření, jejichž uložení obecními úřady a vodoprávními úřady vyplývá z platných právních předpisů – zákona o vodách (zákon č. 254/2001 Sb.) a zákona o vodovodech a kanalizacích (zákon č. 274/2001 Sb.). Vzory opatření obecné povahy týkající se omezení nebo zákazů odběru vody nebo omezení platných povolení k nakládání s vodami, které zpracoval krajský úřad, odbor životního prostředí a zemědělství v roce 2015, jsou zveřejněny na webových stránkách kraje <http://www.kr-vysocina.cz/ochrana-pred-suchem/ds-303154/archiv=0&p1=65363> a obce i příslušné úřady ORP o nich byly v loňském roce informovány.

Na tato mimořádná opatření vodoprávních úřadů mohou s ohledem na další prognózu a negativní vývoj situace navazovat krizová opatření uložená za krizového stavu hejtmanem, příp. starostou obce (v případě nebezpečí z prodlení) podle zákona o

krizovém řízení (zákon č. 240/2000 Sb.), případně zákona o hospodářských opatřeních pro krizové stavy (zákon č. 241/2000 Sb.). Jedná se o krizová opatření ukládaná zejména podnikatelským subjektům na území kraje za účelem zajištění věcných zdrojů a služeb. Tato krizová opatření mohou být uložena, pokud nelze tyto činnosti a věci zajistit smluvně a pouze v rozsahu nezbytném pro řešení krizové situace.

Po splnění stanovených podmínek mohou orgány krizového řízení kraje uplatnit požadavky na zajištění věcných zdrojů, které nemohou zabezpečit v rámci správního obvodu kraje, u ústředních orgánů. K řešení tak mohou být využity také věcné prostředky státu - např. tzv. „pohotovostní zásoby“ v kategorii „Nouzového zásobování pitnou vodou“ rezortu MZe. Jedná se o náhradní zdroje elektrické energie, čerpadla, techniku pro pitnou vodu, přepravní techniku a další zdroje. S účinností od 1. 3. 2016 byl novelizován zákon o působnosti Správy státních hmotných rezerv (zákon č. 97/1993 Sb.), který umožňuje bezúplatné použití státních hmotných rezerv i mimo období krizového stavu v souvislosti s řešením mimořádné události.

2. Střednědobá opatření – do 5 let

- Navýšení podpory obcí z rozpočtu Kraje Vysočina, která je dosud poskytována prostřednictvím 2 dotačních titulů, určených i k řešení dopadů sucha v oblasti zásobování pitnou vodou a odvádění a čištění odpadních vod. Jedná se o Fond Vysočiny - grantový program Čistá voda určený na podporu zpracování studií a projektových dokumentací v oblasti zásobování pitnou vodou, odvádění a čištění odpadních vod a ochrany před povodněmi a suchem, a dále o zásady zastupitelstva kraje určené na podporu vlastní realizace staveb vodovodů, kanalizací a ČOV. V roce 2016 se jednalo celkem o 55,2 milionů Kč určených na podporu vodohospodářské infrastruktury obcí, v roce 2017 pak celkem o 65 mil. Kč. Grantový program Čistá voda 2016 i 2017 byl rozšířen i na podporu hydrogeologických průzkumů a vrtů. Všechny obce jsou informovány o dotačních možnostech kraje.
- Posouzení možných opatření (investičních a hospodářských) k zadržování vody v krajině - omezení eroze půdy a zpomalení odtoku vody a podpora vhodných opatření – např. revitalizace a renaturace vodních toků a údolních niv, zalesňování, zatravňování, mokřady, prameniště, drobné vodní nádrže včetně obnovy nádrží zaniklých, vsakovací pole s napájením z vodních toků, obnova zaniklých struktur napomáhajících zadržování vody v krajině (např. remízky, meze, mrtvá ramena, podpora přirozených funkcí údolních niv – rozliv) a rušení nevhodného odvodnění pozemků. Těmto opatřením je třeba věnovat zvýšenou pozornost zejména při územním plánování a komplexních pozemkových úpravách.
- Problematika důsledné kontroly způsobu hospodaření na zemědělské půdě (pěstování vhodných plodin) zejména v místech silně ohrožených vodní erozí a přívalovými srážkami (např. na svažitých pozemcích), kde hrozí splachy půdy do vodních toků a nádrží, zamezení priorávání na úkor cest, mezí apod. Používání technologií šetrných k půdě. Rozšíření půdoochranných technologií, které povede k zadržení vody v půdě a omezí splachy půdy (využití i mimo striktně nařizované protierozní opatření na pozemcích uvedených v ELPISU). Podpora likvidace klestu štěpkováním nebo drcením s ponecháním hmoty v obnovovaném porostu podle nařízení vlády č. 30/2014 Sb.
- Ve spolupráci se správci vodních toků je vhodná podpora realizace hrazení bystřin v lesích jako opatření zaměřené na ochranu půdy a péči o vodohospodářské poměry (možnost využití úhrady z rozpočtu Ministerstva zemědělství).
- Podpora zajištění realizace opravy přivaděčů vody do vodárenské nádrže Hubenov (Jedlovský a Jiřínský přivaděč), která slouží jako zdroj pitné vody pro desítky tisíc obyvatel Jihlavské aglomerace.

- Podpora přípravy propojení vodovodních soustav - skupinových vodovodů Hubenov a Želivka – Podmoklany tj. i propojení vodárenských nádrží Hubenov a Švihov.
- Problematika vhodnosti údržby a obnovy melioračních a odvodňovacích příkopů, rušení opevnění v korytech vodních toků mimo intravilán obcí.

U většiny navržených opatření bude nutné individuální posouzení konkrétních záměrů podle jejich vhodnosti.

3. Dlouhodobá opatření – nad 5 let

- Zajistit dlouhodobě udržitelný a funkční systém ochrany jakosti vody ve stávajících vodních zdrojích novelizací současných právních předpisů včetně uspokojivého vyřešení náhrad za omezené užívání nemovitostí (pozemků a staveb) v ochranných pásmech vodních zdrojů. Je třeba nově nastavit priority společnosti a povinnosti při vypouštění odpadních vod i navazující ekonomické nástroje – zemědělské a vodohospodářské dotace.
- Podpora přípravy na realizaci významných vodních nádrží (územní plánování, finanční prostředky, návaznosti). Jedná se o lokality na významných vodních tocích stanovené v Generelu území chráněných pro akumulaci povrchových vod. Generel pořídilo MZe v dohodě s MŽP v roce 2009. Na území Kraje Vysočina se jedná o 8 těchto lokalit, v současné době se projednává návrh na rozšíření o další 3 lokality na území kraje.
- Kladení důrazu na retenční, ale i akumulační funkci vodních nádrží a na kvalitu v nich zadržované povrchové vody.
- Prověření potřeby případných závlah pozemků u zemědělsky hospodařících subjektů a stávajících povolení k nakládání s povrchovými vodami u vodoprávních úřadů.
- V oblastech silně ohrožených vodní erozí a suchem zvážit zpracování pozemkových úprav s následným provedením vhodných opatření.
- Posouzení možnosti dlouhodobých řešení vodních zdrojů pro nejvíce ohrožená území v kraji (města a obce) – propojování vodovodních soustav zejména vodárenských nádrží, budování nových významnějších zdrojů povrchových a podzemních vod. Některé vodárenské nádrže jsou již skupinovými vodovody do určité míry propojeny (Vranov – Mostiště – Vír, Nová Říše – Hubenov).
- Technická opatření pro regulaci spotřeby pitné vody – oddělování soustav pitné a užitkové vody (využívání dešťové vody a tzv. šedé vody) – vazba na novelizaci právních předpisů (např. stavebního zákona).
- Technická opatření v zastavěných územích – podpora správného hospodaření se srážkovou vodou v městech a obcích s důrazem na zasakování, retenci a recyklaci srážkových vod – v současné době je řešeno vodním a stavebním zákonem, ale týká se pouze nových staveb a jejich změn.
- Při tvorbě dotační politiky do lesního hospodářství podporovat vznik druhově pestrých lesních porostů.

U většiny navržených opatření bude potřebná součinnost se sousedními kraji. Navržená opatření bude třeba řešit především na úrovni příslušných ústředních úřadů/orgánů.